

מסורת הש"ס

(א) [לעיל קד:],
(ב) [כריתות כא:], (ג) [ז"ל]
רב מרין, (ד) [פסחים פג:],
(ה) אהלות פ"ג מ"א, (ו) שם,
(ז) [לעיל עז:].

תורה אור השלם

1. וְכָל הַזֹּלֶךְ עַל כַּפָּיו
בְּכָל הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל
אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֵם
כָּל הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא
עַד הָעֶרֶב: וְהַנֹּשֵׂא אֶת
נִבְלָתָם יִכְבֹּס בַּגָּדֵיו
וְטָמָא עַד הָעֶרֶב טְמֵאִים
הָמָּה לָכֵם:

גליון הש"ס

גמ' וקולית השרין. לאו
דוקא דהא שרן מטמא
בכעדשה אלא דעיקר
פירכא מנבלה ושרן דנקט
אשגירות לישנא הוא.
רמב"ן בחידושי צ"ב דף
ע"ז ד"ה אין אותיות:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חזיי וכו'
לא מטמי משום אבר:
(ב) ד"ה טמאה וכו'
בבעלי חיים: (ג) תום'
ד"ה נוגע וכו' לא אינטריך
ליה למתני:

מוסף רש"י

ששימשו נותר. שומר
בהן מוח חזק לזמנו
ושימשוהו העממות הללו,
מטמאין את הידים,
כותר עלמו שגזרו חכמים
שיטמא את הידים (פסחים
99א.). בסיס. דממרגמין
כו (שמות ל) בסיסיה
(שם).

העור והרוטב פרק תשיעי חולין

וְקוּלִיּוֹת הַמוֹקֵדָשִׁים. בַּמִּסְכָּת פִּסְחִים (דף קכ:) תֵּן הַפְּגוּל וְהוֹתֵר מִמֶּמֶאִין אֶת הַיָּדִים לְגוּרֵי זֶהוּ רִבְנָן מִשּׁוּם חֲשָׁדִי כְּהוֹנֵה וְעֲלִי כְּהוֹנֵה לְדַמְפְּרָה הֵם וְגִזְרוּ אֵף בְּעֲמֻמוֹת שְׂמִימָשׁוּ נֹתֵר: צִלְּה אִין עֲמֻמוֹתֵיהָ מִמֶּמֶאִים דְּכִתְבִּי (וִיקָא יא) צִנְצִלְתָּה וְלֹא בְּעֲמֻמוֹת¹ וְכֵן שֶׁרָךְ הַלֵּכךְ

סְתוּמִים טְהוּרִים אֶף מִלְטָמָא בְּמֵאָה
וּכְ"שׁ מִגַּע דְּהִי אֲפֻשֵׁר לִי לִיגַע וְאֵעִיג
דְּשׁוּמַר מַכְנִים וּמוֹרִיא טוֹמָאָה ה"מ
דְּדָבָר שֶׁאֲפֻשֵׁר לִיגַע בְּטוֹמָאָה עֲזָמָה
וְאִפִּילוּ נֹא דָּעִי דֵּא אֵלֶּךְ בְּשׁוּמַר טוֹמָה
אֵלֶּךְ הִיכָּא דְּהִי אֲפֻשֵׁר לִיגַע בְּטוֹמָאָה
עֲזָמָה אֵיכָּא שׁוּמַר מִטְּמָא: **קוֹצִים כֵּל**
שׁוּא. אִפִּילוּ כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה שֶׁאֲפֻשֵׁר
לְהַכְנִים בּוֹ חוֹט הַשְּׁעָרָה שֶׁל רֹאשׁוֹ אִם
קָנוּ וְהִי הוּא מִטְּמָא בְּכָךְ דְּלִקְטָן וְקָטָן:

גמ' ואי דליכא כוים מוח מפניס
טומאה בוקעס ועולה. קושיא היא
אמאי אין מטמא בזהל הרי אין לה
חלל טפח וקיימא לן בצברות (דף יט:
ב) כל חלל שאין בו טפח אינו חוץ דפי
המת: ואי קסבר מוח שפניס מעלה
ארוכה לבשר מבחוץ אע"ג דליכא מוח
הואיל ובמחוזר לחי קוף המוח לבא שהרי
פעמים שהמוח כולו כלה וחוזר וע"י
המוח גדל הבשר מלמעלה א"כ בלא
בשר ובלא מוח חשיב אבר כל עגס
חלול ותנין (אילו פ"א מ"ו) האברים
אין להן שיעור חפצות מחית מן
המת ופחות מפעודה מן השער:
קסבר אין מוח שפניס מעלה ארוכה.

לְבַשׁ מִצְחָךְ וְהָכָה הוֹאֵל וּלְיָכָה בָּשָׂר
אֵין סוֹפוֹ לְהַעֲלוֹת אֲרוּכָה בְּחַי וְלֹא אֶבֶר
מִיקָרִי: אִ"ה בְּמוֹקֶדֶשׁ אֲמָתִי טַמְאִים.
הִרִי לֹא שִׁמְשׁוּ נֹתֵר דֹּלֵין נֹתֵר בְּפִחוֹת
מִכִּית: כִּי נִקְבּוּ אֲמָתִי טַמְאִין. הֵא
אֲמַרְתָּ דֹּלֵין שׁוֹמְרִין מִנְטְרָפִין לְטוֹמְאָה
חֲמוּרָה: רִישָׁא. דְּקוֹלִית הַמֶּת: לְדִינָא
כּוּיָא. לְפִיכָךְ אֵין מְטַמְא בְּזִכָּל: אִישָׁא.
מוֹקֶדֶשִׁים וְשַׁרְךְ וְנִבְלָה: דֹּאִיכָא כּוּיָא.
לְפִיכָךְ גְּבִי מוֹקֶדֶשִׁין אִיכָא גִּישְׁעוֹר
נֹתֵר וְגְבִי נִבְלָה וְשַׁרְךְ אִיכָא שִׁיעוֹר
לְטַמְא: וְתֵי אִישָׁא קַמְרִי. כִּיֹּן דְּרִישָׁא לִיכָא
כִּיֹּת זֹאכְתִּי לֹא אֲשַׁמְעִין דַּעֲסָא
כְּשַׁעוּרָה מְטַמְא בְּמַגַּע וְלֹא בְּזִכָּל וְכִיֹּת
אֵין נִבְלָה מְטַמְא: מִינִי מִינִי. כֹּל דְּבֵר
יִשְׁשַׁנְה דְּמַשְׁתַּנּוּ אֲשַׁמְעִין טַמְאָה
בְּכֹל חַד וְחַד מִנֵּה שְׂרָאָה וְלֹא לֹא תַעֲלָה
זֹה: רִישָׁא. אֲשַׁמְעִין מְדַלָּא טִימָא
בְּזִכָּל עַל כְּרַחֲךָ שְׁמַעְתָּ מִינֵה דְמוֹח
שְׂפָפִים אֵין מַעֲלָה אֲרוּכָה בְּמִצְחָךְ דֹּאִי
מַעֲלָה בִּין אִיתִּי בִּיהִי בִּין לִיתִּי בִּיהִי
מְטַמְא: מִינִי אִישָׁא. כְּנוֹתֵר עֲלָמוֹ
וְאִזְטֵרֵךְ לְאֲשַׁמְעִין דְּכִיֹּת הוּא כְּדִרְב
מְרִי מִשּׁוֹם דְּבַפְסָחִים (דף ק) לֹא תִנּוּ
אֲלֵא הַפְּגוּל וְנוֹתֵר אֲבֵל שְׁמוֹשׁוֹ אֵין תִּנּוּ
אֲשַׁמְעִין מְתִינִיתִּךְ דְּמִשּׁוֹם דְּרִישָׁא
כִּיֹּת נֹתֵר מְטַמְאָה אִפִּי כְּשֶׁהִיא סְמוּמָה

ולא נגע בזוה טמא ממש עמס
אזיי אמר לעולם מוח מעלה ארוכה.
 דמטמא בזהל משום שיעור לא יומטמא
 דעשוי שייך בה רצועה שלא שיפה: ט
 (ו) בעלי חיים מעלה ארוכה השתה נט
 קציו הוא ממיש שלל היות דרך לשפר
לעולם. רישא דאיכא כוית דלא מוקמינ
מאיה. מאהיל נמי בזמשע דמפרש
 וקמיניה מצי אהניא: **המקשקש.** יבש
 באהל דהא בלא חשיבות אבר הא איס
דמקשקש גרע. וסבו אינו מעלה ארו
 דהשתא אהא מחולית שיש צלה ארו

יְקוֹלִית הַמוֹקֵדֶשֶׁן הַנוֹגֵעַ בָּהֶן בֵּין סְתוּמִים
בֵּין נְקוּבִים מִמָּא קוֹלִית נִבְלָה וְקוֹלִית הַשְּׂרֵץ
הַנוֹגֵעַ בָּהֶם סְתוּמִים מִטְהוּרִים נְקוּבִים כֹּל שֶׁהוּא
מִטְמֵא כְּמוֹעַ מִנִּין שֶׁאֵף בְּמוֹשָׁא ת"ל^א יִהְיֶנּוּעַ
וְהַנוֹשָׂא^ב אֵת שְׂבָא לְכָל־ל מִגֵּעַ בָּא לְכָל־ל מוֹשָׁא
לֹא בָא לְכָל־ל מִגֵּעַ לֹא בָא לְכָל־ל מוֹשָׁא:
גמ' נֹגַע אֵין אֲבֵל מֵאֵהִיל לֹא הִיכִי דְמִי אִי
אֵיכָא כּוֹיִת בִּשְׂר כֹּאֵהִל נִמִי לִישְׁמַא דְלִיכָא
כּוֹיִת בִּשְׂר וְאִי דֹאִיכָא כּוֹיִת מוֹחַ מִבְּפָנִים
^גטוֹמֵאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה כֹּאֵהִל נִמִי לִישְׁמַא
דְלִיכָא כּוֹיִת מוֹחַ בְּפָנִים וְאִי מוֹחַ מִבְּפָנִים
מַעֲלָה אֲרוּכָה מִבְּחוּץ אֲבֵר מַעֲלִיא הִיא כֹּאֵהִל
נִמִי לִישְׁמַא אֲמֹר רַב יְהוּדָה בְּרִיה דְּרַבִּי חִיָּיא
זֹאת אוֹמֶרֶת מוֹחַ בְּפָנִים אֵינּוּ מַעֲלָה אֲרוּכָה
מִבְּחוּץ בְּמֵאִי אוֹקִימַתָּא דְלִיכָא כּוֹיִת אִי הִכִי
בְּמוֹקֵדֶשֶׁים אֲמֵאִי מִטְמֵא וְתוֹ קוֹלִית נִבְלָה
יְקוֹלִית הַשְּׂרֵץ כִּי נִיקְבָּא אֲמֵאִי מִטְמֵאֵן הָא לֹא
קִשְׁיָא רִישָׁא דְלִיכָא כּוֹיִת סִיפָא דֹאִיכָא כּוֹיִת
וּמֵאִי קמ"ל מִילִי מִילִי קָא מִשְׁמַע לֹן רִישָׁא
קמ"ל דְּמוֹחַ מִבְּפָנִים אֵינּוּ מַעֲלָה אֲרוּכָה
מִבְּחוּץ^ד מוֹקֵדֶשֶׁן מֵאִי קמ"ל שִׁימוּשׁ נֹתֵר
מִילְתָּא הִיא דֹּאמֶר^ה מְרִי בְּרַ אֲבוּהָ אֲמֹר רַבִּי
יִצְחָק^ו עֲצָמוֹת קִדְשִׁים שִׁימוּשׁוֹ נֹתֵר מִטְמֵאֵין
אֵת הַיָּדִים הוּאֵל וְנַעֲשֶׂה בְּסִים לְדַבֵּר הָאֲסוּר
נִבְלָה אַע"ג^ז דֹּאִיכָא כּוֹיִת נִיקְבָּה אֵין לֹא נִיקְבָּה
לֹא אֲבִי אֲמֹר לְעוֹלָם מוֹחַ מִבְּפָנִים מַעֲלָה
אֲרוּכָה מִבְּחוּץ וְהֵכָא בְּמֵאִי עֲסָקִין בִּשְׁשֻׁפָּה
וּכְדִרְבִּי אֲלַעְזֹר דֹּא"ר אֲלַעְזֹר קוֹלִית שִׁשְׁפָּה
לֹאֲרָכָה טְמֵאָה לְרַחֲבָה מִטְהוּרָה וְסִימֵנִץ
דִּקְלָא וְרַבִּי יוֹחָנָן אֲמֹר לְעוֹלָם דֹּאִיכָא כּוֹיִת
יְמוֹחַ מִבְּפָנִים מַעֲלָה אֲרוּכָה מִבְּחוּץ וּמֵאִי
נֹגַע דִּקְתָּנִי מֵאֵהִיל וְאִי מוֹחַ מִבְּפָנִים מַעֲלָה
אֲרוּכָה מִבְּחוּץ קוֹלִית נִבְלָה וְקוֹלִית הַשְּׂרֵץ כִּי
לֹא נְקוּבִים מִטְמֵאֵים מִטְהוּרִים אֲמֹר רַבִּי בְּנִימִין בְּרַ
גִּידֵל אֲמֹר ר' יוֹחָנָן יְהֵכָא בְּמֵאִי עֲסָקִין כְּגוֹן
דֹּאִיכָא כּוֹיִת מוֹחַ הַמִּתְקַשְׁשֵׁשׁ גְּבִי מֵת טוֹמֵאָה
בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה נִבְלָה כִּיּוֹן דְּמִתְקַשְׁשֵׁשׁ הוּא
נִיקְבָּה אֵין לֹא נִיקְבָּה לֹא א"ר אֲבִין וְאִיתִימָא ר'
יוֹסִי בְּרַ אֲבִין אָף אֲנִי נִמִי תִנְיָנָא^ח הַנוֹגֵעַ יִבְכַּחֲצִי
זֵית וּמֵאֵהִיל עַל חֲצִי זֵית אוֹ חֲצִי זֵית מֵאֵהִיל
עָלָיו מִמָּא אִי אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא חֵד שְׁמָא הוּא
מִשׁו"ה מִצְטָרֵף אֵלָא אִי אֲמַרְתָּ תְּרִי שְׁמִי נִינְהוּ
מִי מִצְטָרֵף וְהִתְנַן זֶה הַכֹּל כֹּל שֶׁהוּא מִשֵּׁם

אחד מצטרף וטמא משני שמות טהור אלא מאי
 ויטע את הנותר: לא ניקבה לא. דבעין אפשר ליגע
 מממתינתין בשפה נסרה במגל או בספק דמו לא מעלה
 (א) אבר ובמקודשין נבלה ושרץ בדליא כוית כדאוקימנא ואו
 אפילו אין לא בשר לא מוח דמוח שהיה עמיד לנ
 אבר הוא ולא בעי שיעור: לרבה. קציב קציב ואפילו בני
 עולות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואם תקליפנו לאר
 מממתינתין בשרי טעמי וא"נ ליכא כוית הוא מטמא כהכל
 חיל דליא תנא דקרי למאהיל ונוג: אמאי עהורים. עכ"ס
 נעקר בחור החלל ידהוא לא מעלה ארוכה: גבי מת.
 שיעור אטימיה לא מהניא ציה דטומאה צוקעת ועולה
 לא אבר הוא הלכך ניקבו דלפשר ליגע מטמאים מעלה
 דשה מוח לא דהוא מעלה ארוכה הוא: אף אש

קבה.

בנוגע אין מאהיר'ס א.א. וואס מנהג ליה למידק מחלה לא אי משום דלא קטני לה הא לא קטני נמי משא אע"ג דעסם כשעורה מטמא במשא וי"ל דמשא לא אקטריך (א) למתני אכל אהל הוה ליה למתני כיון דאין עסם מטמא בזהל אע"ג דלא מתני ליה במוקדשין

מ"מ הוה ליה למתני באפי נפשיה אמת
אע"ג דלא הוי אהל דומיא דנוגע
בכל מקום טמא אבל מאהלי לא מטמא
אלא כנגד המוח מ"מ צמאי דהוי לתנייה
ואם תאמר וקטני ליה הא מני רבי יוסי
דלית ליה טומאה בזקעת וטעם דלא קמנן
בשמעתין ושמא לא מסתבר ליה
לאוקמה כר' יוסי: **וְאִי מוֹחַ שְׂבָפִים**
מַעֲלָה אֲרוּבָה מְבוּחָן. פיעס הקונטרס
אע"ג דליכא מוח כלל וזה דחקו מדלא
מוקי לה דלית ביה מוח וצחנס דחק
דמדקט קולית משמע דמייירי דליכא
מוח קלט: **וְאִי חֲבִי מוֹקְדֵשִׁים ב'.**

פירוש בשלמא אי חירי גדליכא כוית
א"ש מוקדשין אפי' למ"ד בערזי פסחים
(פסחים קכא). נותר גדליה דכל חד איירי
בשיעור ידיה אלף כיון דבמת איירי
גדליכא שיעור מוקדשין אמאי כו' תימה
דמאי קמ"ל מרי מוקדשין הוא ועוד
דבפ' כיצד לולין (סע טז ק"ז) מיימי
סייעתא לרב מרי ודחי לה ליימי הק'
מתניין דהכא ונראה דרב מרי
אשמועינן עצמות ששמשו נותר כבר
אפי' אין בהן עכשיו כלום וממני' איכא
לאוקומי גדליכא אכתי כוית ומי"מ
חדוש הוא דליכא שימוש נותר בשולס
ובפסחים דבעי' לאתויי מעצמות פסח
דקאמר אלף לאו דלית ביה מוח היינו
שהיה זה מוח כבר דעכשיו לא קאמר
דפשיטא דטעונון שרפה משום מוח:
הכא במאי עסקינן בששיפה. דמו'
לח מעלה ארוכה והלכך כיון
דליכא כוית מוח לא מטמא בזהל דליכא
שיעור ולא אינו נמי אכר ומוקדשין
דשיפה אינו מטמא בזהל:

ומאי נוגע דקתני מאהי"ט וקמ"ל
דנוגע היינו מאהיל ומנטרפין
וא"ת לימית כוית מן המת הנוגע בו
טמא ואנא ידענא דנוגע היינו מאהיל
ו"ל דלא הוה שטעינן לן מהכא אלא
משום דקיים לן בעלמא דכוית מן הקית
מטמא דבשל אכל מטמא דקתיני קולית
י'מן המת וקמ"י נוגע מוכיח דנוגע
היינו מאהיל דאי אפשר ליגע במוח
ממש בתוך הקולית אלא ע"י אהל:
הכא במאי עסקינן בבזית מוח
המתקשקש. הא דלא קאמר
כשטיפה כדאמר לעיל אפשר דסבירא
ליה דטיפה מעלה ארוכה מבחוץ:
אמר

י שמות טהור אלא מאי חד שמא הוא אימא סיפא יאבב
הנוגע
לא. דבעינן אפשר ליגע כדמי טעמא כהדיא לקמן [קס"ז]:
לא או כסבין דמו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כוית מוח
כדאיכא כוית כדאוקמינא ואיי לא פליג אלא כמעלה ארוכה: **לארכה.**
לא מוח דמוח שהיה עמיד לצא מפנים מעלה ארוכה וכיון דדכוותה
הכח. קציב קציב ואפילו כמקום אחד: דקל אס תמול ממנו רצועה
וס שנקלף ואס תקליפנו לארכו ותשייר דא אחד יס דך לשך לעלות:
א כוית הויא מטמא כהכל דמוח שפנים מעלה ארוכה: **ומאי נוגע**
נוגע: **אמאי עטורים.** עכא גופיה אכר הוא ויכלא מוח נמי מטמא
א מעלה ארוכה: **גזי מת.** אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא
יה דטומאה זוקעת ועולה ומוקדשים הרי שמשו נותר: **נכלה כיון**
לדפער ליגע מטמאים שמוס שעור לא ינקבו לא דלאו אכר הוא
לא מעלה ארוכה: **אף אנו נמי סיניא.** דקרי למאהיל נוגע:

עין משפט
נר מצוה

נ א מ״ פ״ח מהלכות
 אבות העומדות הלי
 :7
נ ב מ״י פ״א שם הלי
 :7
נ ג ד מ״י פ״ב מהלי
 טומאת מת הלי א
 ופ״ג מהלי אבות העומדות
 הלי יא ופ״ד הלכה ט:
ס ה ו ז מ״י פ״ד מהלי
 טומאת מת הלי יד:

שיטה מקובצת

א מוקדשין
 שישמו: **ב** חלול
 ביהם: **ג** יצא דופן
 דן **ד** האברים
 אין להם: **ה** פחות
 מכות: **ו** הית
 ופחות: **ז** מכשירה:
 ובכל: **ח** איכא
 נותר: **ט** גבי
 שרץ: **י** לית
 כות: **יא** וכו
 וכו: **יב** מילי
 כל דבר: **יג** שטח
 במשנתה: **יד** חס
 כל: **טו** בלית
 היה: **טז** נשום
 השטמה: **יז** כדית
 נשום: **יח** טמאה:
 טמאה: **יט** מושב
 אדם: **כ** מוקדשין:
 ונשק: **כא** החלל
 הדוהול: **כב** קולית:
 מזהל: **כג** דקתי
 קולית: **כד** המה
 קותני:

(ח) צאמת הוא משנה צאהלות
(פ"א מ"ז) אצל מיייתי לה גם
בגדה שם ובמעילה (דף י"ז).

הנוגע